

IRINA POP | GABRIELA GOUDENHOOFT (COORD.)

COMBATEREA XENOFOBIEI

Un index de termeni

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ
2021

*The volume is published with the support of the European Commission,
Erasmus + Program of the European Union Jean Monnet Activities,
within the Jean Monnet module:
COMXEN 599379-EPP-1-2018-1-RO-EPPJMO-MODUL.
Project coordinator: Irina Pop*

Referenți științifici:

Prof. univ. dr. abilitat Gabriel Moisa
Conf. univ. dr. Dan Pătroc

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Combaterea xenofobiei : un index de termeni / coord.:

Irina Pop, Gabriela Goudenhooft. - Cluj-Napoca: Presa
Universitară Clujeană, 2021.

Conține bibliografie; ISBN 978-606-37-1184-8

I. Pop, Irina (coord.); II. Goudenhooft, Gabriela (coord.)

32

© 2021 Coordonatoarele volumului. Toate drepturile rezervate.
Reproducerea integrală sau parțială a textului, prin orice mijloace,
fără acordul coordonatoarelor, este interzisă și se pedepsește
conform legii.

Universitatea Babeș-Bolyai
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruța Săcelean
Str. Hasdeu nr. 51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel./fax: (+40)-264-597.401
E-mail: editura@ubbcluj.ro
<http://www.editura.ubbcluj.ro/>

Cuprins

Introducere.....	15
PARTEA I. XENOFOBIE	19
1. Despre xenofobie (Irina Pop)	21
1.1. Un concept general de xenofobie.....	21
1.1.1. Termenul de xenofobie.....	21
1.1.2. Un concept politic de xenofobie	22
1.1.3. Atitudini și comportamente intolerante și xenofobe	24
1.1.4. Exemple de xenofobie.....	26
1.1.5. Termeni alternativi pentru xenofobie.....	27
Surse și bibliografie	27
1.2. Xenofobie: un concept util în comunicarea publică (Irina Pop).....	29
1.2.1. Xenofobia cu sensul folosit în politică pentru mobilizări	29
1.2.2. Xenofobia codificată juridic.....	30
1.2.3. Xenofobia răspândită social în expresii „științifice” și culturale	30
1.2.4. Xenofobia în comunicarea publică.....	33
1.2.5. Concluzii	33
Surse și bibliografie	34
1.3. Xenofobie: tipuri de xenofobie (Irina Pop).....	36
1.3.1. Despre tipologizarea fenomenelor xenofobe.....	36
1.3.2. Tipuri ale xenofobiei considerate după victimele sale.....	37
1.3.3. Tipuri ale xenofobiei considerate după agenți săi.....	38
1.3.4. Tipuri ale xenofobiei considerate după conținut, cu referire specifică la gradul de afectare a victimelor	41
1.3.5. Cazuri speciale de xenofobie: xenofiliile maladive.....	44

1.3.6. Concluzii	46
Surse și bibliografie	46
1.4. Xenofobia ca genocid – un concept general (Lia Pop)	49
1.4.1. Termenul genocid	49
1.4.2. Conceptul politico-juridic de genocid în Statutul Curții Penale Internaționale	49
1.4.3. Conceptul politico-juridic de genocid în legislația penală din România	50
1.4.4. Exemple de genocid	50
1.4.5. Concluzii	51
Surse și bibliografie	52
1.5. Xenofobie: fazele genocidului după Stanton (Lia Pop, traducere și adaptare)	52
1.5.1. Clasificarea: Noi și Ei și măsurile de luat în această fază	53
1.5.2. Însemnarea oamenilor cu marca rușinii (stigmatizarea) și măsurile de luat în această fază	54
1.5.3. Discriminarea unor grupuri de cetățeni ca refuz de a le acorda drepturile generale garantate în stat și măsurile de luat în această fază	55
1.5.4. Dezumanizarea unor cetățeni ca refuz de a-i recunoaște ca oameni în discursul și tratamentul public	55
1.5.5. Organizarea genocidului și a milițiilor paramilitare care să-l pună în aplicare și măsurile de luat în această fază	56
1.5.6. Polarizarea de către extremiști a grupurilor sociale aflate în opoziție și măsurile de luat în această fază	57
1.5.7. Pregătirea genocidului și măsurile de luat în această fază	58
1.5.8. Persecuțiile și măsurile de luat în această fază	58
1.5.9. Exterminarea grupului/ grupurilor țintă și măsurile de luat în această fază	59
1.5.10. Negarea genocidului și măsurile de luat în această fază	60
Surse și bibliografie	61
1.6. Xenofobie, genocid și alte forme extrem de grave de xenofobie pedepsite de legea penală din România (Lia Pop)	62

1.6.1. Conceptele de xenofobie și de genocid în standardele Uniunii Europene	62
1.6.2. Conceptele de genocid și xenofobie în legislația din România	64
1.6.3. Concluzii	66
Surse și bibliografie	66

1.7. Prevenirea xenofobiei ca abuz în cercetarea științifică: Codul de la Nürnberg (Lia Pop)	67
1.7.1. Despre Codul de la Nürnberg	67
1.7.2. Exemple de prevederi din Codul de la Nürnberg	68
Surse și bibliografie	68

2. Xenofobia și Străinul văzut ca dușman (Irina Pop și Lia Pop) 69

2.1. Despre Străin	69
2.1.1. Termenul de Străin în limba română	69
2.1.2. Conceptul de Străin	71
2.1.3. Formulele în care sunt identificabili Străinii	73
2.2. Despre Străin ca nume pentru o realitate construită	74
2.2.1. Migranții etnici din România, ținta xenofobiilor din alte orizonturi și nostalgia locurilor și oamenilor de acasă	74
2.2.2. Expulzații și transfugii români și conceptul pentru Străini în comunicarea publică	77
2.2.3. Migranții români și conceptul pentru Străini în comunicarea publică	80
2.2.4. Cum devin Străinii ai Noștri	80
2.3. Concluzii	81
Surse și bibliografie	82

PARTEA A II-A. XENOFOBIE: FORME PARTICULARIZATE ȘI ASOCIATE DE DESCONSIDERĂRI UMANE 83

3. Antisemitism (Gabriela Goudenhooff) 85

3.1. O conturare a conceptului de antisemitism	85
3.1.1. Etimologia și utilizarea termenului de antisemitism	85

3.1.2. Istoria și conținutul termenului de antisemitism	86
3.2. Particularitățile formării antisemitismului ca atitudine publică xenofobă	87
3.3. Termeni opuși antisemitismului: filosemitismul și iudeofilia	91
<i>Surse și bibliografie</i>	91
4. Discriminare	93
4.1. Concepte de discriminare (Lia Pop)	93
4.1.1. Conceptul politic de discriminare	93
4.1.2. Aarii în discriminarea concepută politic	94
4.1.3. Conceptul legal de discriminare în Uniunea Europeană	95
4.2. Forme ale discriminării	95
4.2.1. Discriminarea directă și indirectă	95
4.2.2. Discriminarea permisă prin drept și discriminarea comisă prin fapte	97
4.3. Discriminări, persecuții strategice și crime împotriva umanității	97
4.3.1. Discriminări, persecuții și persecuții strategice	97
4.3.2. Discriminări, persecuții și crime împotriva umanității	100
4.3.3. Exterminarea în masă și crimele împotriva umanității	102
4.4. Concluzii	102
<i>Surse și bibliografie</i>	102
5. Discursul instigator la ură (Gabriela Goudenhoofft)	105
5.1. Discursul instigator la ură. Definiție și forme de exprimare	105
5.2. Expresii diferite din aceeași structură discriminatorie	107
5.3. Discursul instigator la ură împotriva migranților și refugiaților	107
5.4. Discursul instigator la ură împotriva minorității Roma	108
5.5. Discursul de ură online și ura cibernetică	110

5.6. Discursul instigator la ură versus libertatea de exprimare	112
5.7. Exemple de discurs instigator la ură	113
5.8. Termeni alternativi	115
<i>Surse și bibliografie</i>	115
6. Eugenie/ eugenism (Irina Pop)	117
6.1. Termenul și conceptul de eugenie	117
6.1.1. Termenul de eugenie	117
6.1.2. Conceptul de eugenie și notele sale astăzi	118
6.2. Forme ale eugeniei și relevanța lor	120
6.2.1. Forme clasice de împărțire a eugeniei: pozitivă și negativă	120
6.2.2. Clase ale eugeniei ca politică actuală	121
6.3. Politici eugenice și clasele lor	122
6.3.1. Despre clasificări ale politicilor eugenice	122
6.3.2. Politicile de apărare euristică a sănătății și calității vieții persoanelor	122
6.3.3. Politici eugenice de apărare a rezilienței populațiilor, ca număr și ca sănătate	123
6.4. În loc de concluzii: Dezbateră despre eugenie în sfera publică din România	124
<i>Surse și bibliografie</i>	124
7. Homofobia (Irina Pop)	127
7.1. Termenul și conceptul de homofobie	127
7.1.1. Termenul de homofobie	127
7.1.2. Conceptul de homofobie	127
7.2. Formele homofobiei ca atitudini xenofobe față de homosexuali și homosexualitate proprii societăților și grupurilor	132
7.2.1. Homofobiile sociale, cele proprii grupurilor și societăților	132
7.2.2. Homofobiile sociale instituționalizate	134
7.2.3. Homofobiile sociale instituționalizate (externe) și Biblia	134
7.2.4. Homofobia instituționalizată (externă), islamul și homofobia	137

7.3. Formele homofobiei ca atitudini xenofobe față de homosexuali și homosexualitate ale persoanelor gay.....	138
7.3.1. Forme ale homofobiei internalizate: homofobiile internalizate ale homosexualilor.....	138
7.3.2. Forme ale homofobiei internalizate în rândul homosexualilor și rata de suicid	139
Surse și bibliografie	140
8. Intoleranță (Lia Pop).....	141
8.1. Un concept general de intoleranță.....	141
8.2. Un exemplu clasic de intoleranță	141
Surse și bibliografie	142
8.3. Intoleranța religioasă o definiție istorică: Denis Diderot (Lia Pop)	143
Surse și bibliografie	143
8.4. Faze și măsuri de combatere a intoleranței (Lia Pop).....	143
8.4.1. Fazele intoleranței ca atitudine și politică publică locală sau de stat	144
8.4.2. Fazele intoleranței ca atitudine și comportament individual....	144
Surse și bibliografie	144
8.5. Intoleranță: tipuri și categorii de intoleranță și de intoleranți (Lia Pop)	145
8.5.1. Intoleranța socială și fazele sale.....	145
8.5.2. Intoleranța individuală și fazele sale	145
8.5.3. Tipurile și categoriile de intoleranți	146
8.5.4. Exemple de intoleranță din vremea comunismului.....	147
Surse și bibliografie	147
9. Islamofobie și islam	149
9.1. Islamofobie sau xenofobie în jurul islamului (Irina Pop și Lia Pop).....	149
Surse și bibliografie	152

9.2. Tipuri generale de xenofobie în jurul islamului în Europa de azi (Irina Pop și Lia Pop).....	153
9.2.1. Forme de xenofobie construite în jurul islamului după criterii ce țin de conținut.....	153
9.2.2. Forme de xenofobie construite în jurul islamului după criterii ce țin de răspândirea geografică.....	155
9.2.3. Exemple de xenofobie construite în jurul islamului.....	156
9.2.4. O sinteză privind tipurile de xenofobie construite în jurul islamului.....	157
Surse și bibliografie	158
9.3. Islam (Lia Pop)	158
Surse și bibliografie	160
9.4. Islam: ramurile islamului (Lia Pop)	160
Surse și bibliografie	162
9.5. Răspândirea islamismului în lume în epoca modernă și astăzi (Lia Pop).....	163
10. Naționalism.....	165
10.1. Un concept general de naționalism și provocările istoriei (Irina Pop și Lia Pop).....	165
10.1.1. Termenul de naționalism	165
10.1.2. Concepte clasice de naționalism	165
10.1.3. Naționalismul în descrierile ideologice de Stânga.....	168
10.1.4. Naționalismul într-o descriere ultra-contemporană de Dreapta	168
10.1.5. Naționalismul un concept propriu analizei politice	170
Surse și bibliografie	171
10.2. Un concept pentru dezvoltarea comunităților naționale în zilele noastre: Civismul național	174
10.3. Secolul XXI: explozii de naționalisme exclusive și nevoia unui ideal politic inclusiv.....	176
Surse și bibliografie	177

10.4. Civismul național în Discursul lui Maniu de la Alba Iulia la 1 decembrie 1918 (Irina Pop, introducere și comentarii).....	179
10.4.1. Despre civismul național	179
10.4.2. Textul Discursului lui Maniu la întemeierea României Mari	179
10.4.3. Două comentarii privind proiectul de civism național al lui Maniu	185
Surse și bibliografie	189
11. Pogrom (Gabriela Goudenhooft)	191
11.1. Termenul pogrom	191
11.2. Definiția și istoricul construirii conceptului de pogrom	191
11.3. Exemple de pogromuri	193
Surse și bibliografie	194
12. Porajmos	197
12.1. Un concept de porajmos (Lia Pop)	197
Surse și bibliografie	197
12.2. Porajmos: forme de manifestare (Lia Pop și Irina Pop)	198
Surse și bibliografie	198
13. Rasismul	201
13.1. Un concept general de rasism (Irina Pop)	201
13.1.1. Un concept de rasism pentru comunicarea publică.....	201
13.1.2. Un concept de rasism pentru comunicarea publică.....	201
13.1.3. Exemple de rasism	202
Surse și bibliografie	203
13.2. Rase umane? (Irina Pop)	204
Surse și bibliografie	204
13.3. Forme ale practicilor rasiste: rasismul dominator și rasismul exterminator (Irina Pop)	204
13.3.1. Rasismul dominator	205

13.3.2. Rasismul exterminator	205
Surse și bibliografie	206
14. Romii, victimele xenofobiei de pretutindeni și dintotdeauna ...	207
14.1. Persecuții generale împotriva Romilor (Lia Pop și Irina Pop)	207
14.1.1. Despre clasa persecuțiilor generale împotriva Romilor	207
14.1.2. Exemple de persecuții generale împotriva Romilor	208
Surse și bibliografie	209
14.2. Persecuții istorice săvârșite împotriva Romilor (Lia Pop și Irina Pop).....	209
Surse și bibliografie	212
14.3. Persecuții contemporane împotriva Romilor (Lia Pop și Irina Pop).....	212
Surse și bibliografie	219
14.4. Romafobie și Anti-țigănist (Lia Pop și Irina Pop)	219
14.4.1. Despre termenii Romafobie și Anti-țigănist.....	219
14.4.2. Un concept de Anti-țigănist definit legal	220
14.4.3. Manifestări și exemple de Anti-țigănist	222
Surse și bibliografie	224
14.5. Stigmatizarea Romilor (Lia Pop)	225
Surse și bibliografie	227
Un cuvânt final despre textele deschise (Irina Pop)	229

1.

Despre xenofobie

Irina Pop

1.1. Un concept general de xenofobie

1.1.1. Termenul de xenofobie

Cuvântul *xenofobie*, în majoritatea limbilor europene este un cuvânt compus din cuvintele *străin*¹ și *fobie*². El trimite la două cuvinte din elina clasică, katarévousa: *xeno* (ξένος), străin și din *fobia* (φοβία) care indică „frica, boala”.

Sensurile actuale ale termenului s-au îmbogățit și prin aporturile unor științe speciale, în special prin aportul psihanalizei, care a rafinat înțelesurile fobiei.

¹ Termenul *străin*, ca substantiv este larg explicat la intrarea Străin. (Vezi intrarea). Aici menționăm doar că termenul *străin* este folosit în limba română, cu două sensuri opuse: *străinul cel rău și periculos* și, respectiv, *străinul aducător de civilizație și prosperitate*. În româna contemporană, formula *în străinătate* ca și varianta sa „*afară*” înseamnă întotdeauna libertate și prosperitate. Doar *străinul cel rău și periculos* inspiră și întreține xenofobie.

² Termenul *fobia* în limba română este un termen cu iz de sofisticare, puțin familiar sferei publice. Este mai mult un termen erudit. El a fost preluat în limbajul comun cu sensul de: *oroare de ... Fobia* este deci – în limba română – un termen academic, transmis spre sfera publică sub influența psihanalizei, odată cu primele traduceri în limba română ale lui Freud, adică prin anii 1920. Vulgarizat termenul de *fobie* este folosit cu sensul de: *oroare, ură față de ...* Alexandra Zărnescu după ce critică modul de explicare a cuvântului *xenofobie* în dicționarele românești, reia etimologia acestuia și pledează pentru înțelegerea xenofobiei drept groază – nu doar frică – față de străini. Apoi – dintr-o perspectivă naționalistă – denunță că s-a instalat în România de azi o xenocrație care ar justifica ura față de acești străini (Alexandra Zărnescu <http://www.altermedia.info>).

Realitatea unor manifestări care au fost desemnate în modernitate cu numele de xenofobie a brăzdat istoria Europei în toate războaiele care i-au construit această istorie. Ea a avut toate formele posibile: de la teama că o nouă alungare a veneticilor va spulbera viața celor slabi, la groaza de străinul cotropitor care jefuia, răpea oameni și abuza și până la crimele de război conduse împotriva străinilor și suferite din partea străinilor.

În antichitate groaza avea zeul său: Phobos la greci, însoțitorul și fiul lui Ares (zeul războiului). Un zeu al groazei este întâlnit și la romani, cu numele de Pavor sau Terror sau Timor. În vremea creștinismului medieval, teama de străinul cotropitor este personificată în teama de năvălirile tătarilor, de invazia păgânilor. Păgânul ca străin inspira și ura și groaza față de Altul care distruge nu doar realitate fizică a Noastră, ci și sufletul Nostru, realitatea noastră simbolică. În contemporaneitate, groaza față de străin este groaza de crime de război. Ea este întruchipată în teama de holocaust.

Xenofobia nu a putut fi oprită de civilizația propusă de creștinism: aceea de a vedea în fiecare om, în străin inclusiv, pe Aproapele tău și a te purta cu el după porunca: „Iubește pe aproapele tău, ca pe tine însuși!”. Viziunea creștină s-a confruntat permanent cu istoria care amintea dureros, în experiențe de familie, fapte în care străini au fost nimicitorii muncii și vieții noastre.

În limba română termenul este împrumutat din franceză sau din italiană ca atare: *xenofobie*. Cuvântul poartă cu el semnificații sofisticate dezvoltate în perimetrul acestor culturi și nu, întotdeauna, vii și clare pentru utilizatorul român.

Scurt redate semnificațiile cuvântului sunt: Străinul este Altul și de Altul trebuie să-ți fie groază când vine ca dușman.

1.1.2. Un concept politic de xenofobie

Un concept general de xenofobie este rezultatul unor concepții elaborate în arii specializate.

În ordine logică și cronologică, prioritate are elaborarea unei concepții politice și o traducere a acesteia în aria dreptului și politicii. Istoric, conceptele de xenofobie au apărut în contexte politice incendiare, cum a fost și cel al cazului Dreyfus aprox. 1893-1923.

Xenofobia în politică este șirul de acte politice ale unui grup/unor agenți politici care instigând publicul larg persecută străinii sau pe cei

portretizați drept străini. Actele politice xenofobe constau în idei disparate, teorii încheiate ideologii, proiecte, programe și/sau măsuri lansate public, și/ sau în discursuri de ură.

Ele au ca rezultat o atmosferă publică de neîncredere, distanțare, frică, ură și violență mutuală între oameni. În această atmosferă, violența, inițial, sporadică și spontană față de grupul țintă al urii, ajunge violență frecventă și generalizată, programatică și sistematică, de tipul război. De la graffitti, la fluturași și lozinci ele înfierbântă publicul și-l face inuman. Nicolae Kallos povestește în interviul despre deportarea sa în lagărul nazist de la Buchenwald, că cel mai tare l-a durut râsul concitadinilor săi la trecerea coloanei de evrei care erau trimiși în lagăr.

Răspunsul la o atmosferă publică otrăvită este o politică și mai otrăvitoare.

De regulă, astfel de acte sunt înrădăcinate în interesele unei minorități de a anihila un grup de oameni, grupul țintă al xenofobiei. Ideologiile și comunicarea spre mase transmit frica față de posibile și probabile atrocități comise de dușmani³. În cazuri speciale, ideologiile ajung chiar să demonizeze grupul țintă al xenofobiei. (S-a întâmplat în recente războaie din ex-Iugoslavia⁴). Concomitent, ideologiile despre dușman și alte proiectele de ostilizare se ocupă de punerea unor baze solide pentru discreditarea generală și desconsiderarea morală a unui grup de oameni⁵, a grupului țintă. Oamenilor din grupul țintă li se refuză dreptul, inclusiv, demnitatea umană. Sunt numiți – și apoi și tratați ca atare – ca sub-oameni. În contrast, dominatorii își creează aura ideologică de supra-oameni.

³ Le ilustrează cu probe – reale sau fabricate – despre astfel de atrocități comise de către „dușmani”.

⁴ Vezi Bogdan Ficeac (1996): *Tratat de manipulare*, București, Editura Nemira.

⁵ În sens restrâns, este xenofobie setul de acțiuni comise de un agent în cazul în care se susține ura și violența față un grup țintă care este „Străin”, adică este identificat, rasial, etnic, național, lingvistic etc drept diferit de Noi. În sens larg, grupul țintă poate fi orice grup. În 1939, Hitler a decis că un grup de oameni care sunt de eliminat, de eutanasiat, sunt alienații mintal. Ei, potrivit documentului, alterează puritatea sângelui național. (Acțiunile multe de eliminare au fost oprite prin protestul public al arhiepiscopului de München, care a fost internat în lagăr pentru gestul său. Eutanasiile au fost însă oprite.) Cf. cu, Christian Bernadac (1967): *Medicii Blestemați*, versiune românească Ilca Marinescu și Virgil Tiberiu Spânu, Editura Politică, 1970, p. 194.

Când conceptul politic este codificat – ia forma de legi – el devine *concept juridic de xenofobie*. Acesta a fost cazul, când regimul nazist a refuzat demnitatea umană evreilor și Romilor și a inițiat, legiferat și promulgat cele trei principale legi rasiale. (Vezi mai mult la intrarea *Manifestări de xenofobie condamnate juridic* și la cea numită *Legile de la Nürnberg*.)

Conceptul *cultural de xenofobie* cuprinde toate aspectele politice și juridice ale fenomenului plus susținerile (adeziunile emoționale și conceptuale) la dimensiunile sociale generale și speciale ale xenofobiei. Sunt dimensiuni sociale generale ale xenofobiei mentalitatea de ostilitate și groază față de Străini plus componente de psihologie socială precum distanțarea, evitarea, frica, teama, ura etc. față de prezența străinilor. Când acestea sunt acceptate și dezvoltate ca normalitate socială⁶ cu susținerea culturii, susținerile ca atare sunt xenofobe.

În dimensiunile culturale – proprii culturii culte – sunt fapte de cultură xenofobă „știința rasială despre superioritatea raselor”; „arianismul”; „etno-psihologia”, filosofia „supraomului” etc. Sunt fapte de combatere a xenofobiei abordările critice față de acestea și față de orice alte tendințe care folosesc mijloace ale științei pentru a susține umilirea, refuzul demnității unor oameni.

La fel, sunt fapte de xenofobie exprimările artistice care au drept țință susținerea cu instrumentele artei a procesului de dezumanizare a unor grupuri și persoane, sau a promotorilor acestora. (Statuile și omagiile publice aduse unor dictatori care și-au făcut din xenofobie o politică publică, cum a fost de exemplu numirea unor străzi, orașe cu numele lor⁷, sunt fapte xenofobe. Nu sunt acte xenofobe, acele expresii artistice care dezvăluie modurile de dezumanizare, suferințe și persecuții ale victimelor dezumanizării.

1.1.3. Atitudini și comportamente intolerante și xenofobe

Întâlnirea cu oameni care provin sau sunt legați de alte țări sau culturi, poate provoca reacții diferite printre xenofobi: variind de la ignorare și indiferență, până la violență extremă.

⁶ În sensul dat de sociologul E. Durkheim normalității sociale.

⁷ Brașov a primit în vremea dictaturii staliniste numele de Orașul Stalin.

Astfel în lume putem vedea, față de străinii victime, atitudini și comportamente:

- I. Individuale care pot deveni intolerante sau xenofobe sau care sunt deja astfel de manifestări:
 - ignorarea problemelor și suferințele victimelor străine aflate în situații grave, ignorare cauzată de ne-informare și scuzată cu „Dar nu am știut!”;
 - lipsă de empatie, refuzul de a „vedea și simți problemele străinilor chiar și atunci când aceștia înfruntă violențe extreme;
 - disprețul față de ei ca ființe umane,
 - defăimarea și stigmatizarea străinilor victime;
 - distanțarea față de ei.
- II. Instituționale care pot deveni intolerante sau xenofobe sau care sunt deja astfel de manifestări:
 - ignorarea,
 - izolarea lor în lagăre, bantustane etc.,
 - privarea lor de oportunități de muncă, servicii medicale, de educație și sociale,
 - aservirea lor,
 - izgonirea,
 - amenințări cu violența și
 - atacuri fizice – bătăi, răpiri, violuri,
 - trafizarea,
 - crime împotriva unor persoane străine și,
 - în cazuri extreme (de război), crime în masă împotriva străinilor.

Ceea ce nu se spune despre xenofobie sunt două lucruri grave. Mai întâi, este de spus în comunicarea publică că xenofobia creează victime. În al doilea rând, este de spus că ea se „seamănă”, „se înrădăcinează” și se dezvoltă la victimele ei inițiale sau uzuale. Dinspre cei excluși împotriva celor care au exterminat, exclus, înjosit, stigmatizat, sau doar au respins un anume grup, ca Străini, se îndreaptă aceleași comportamente: respingere, ură, dorință de răzbunare și violență. Cercul este vicios și extrem de greu de spart și și mai greu de transformat în unul virtuos.

Stabilirea de strategii pentru a limita rasismul și xenofobia este în România doar în fază de început⁸.

1.1.4. Exemple de xenofobie

Manifestările xenofobe în Uniunea Europeană sunt atent monitorizate de către FRA și ECRI în Rapoartele lor⁹ periodice. Din păcate numărul cazurilor nu scade.

1800-1900 cca. Expunerea unor oameni din Africa și Filipine în grădini zoologice din Europa în timpul explorărilor acestor zone¹⁰ de către europeni.

1941. Oameni atârnați în cârlige de măcelărie și etichetați: Carne coșer (Pogromul de la București, descris de Mircea Eliade în *Noaptea de sânziene*).

2015: O jurnalistă a lovit cu piciorul un migrant cu un copil în brațe, în Ungaria, la Roszke.

Conform cu <http://fra.europa.eu/en/speech/2018/keynote-address-eu-high-level-group-combating-racism-xenophobia-and-other-forms> unul din trei Roma a suferit o formă de hărțuire, iar 4 din 100 o formă de violență fizică motivată de anti-gypsism/ anti-țigănist.

Copii români sunt hărțuiți în școlile din Marea Britanie¹¹ și sunt hărțuiți sub numele de țigani.

⁸ S-a stabilit până în 2019, Comitetul Interministerial pentru a lucra la o astfel de strategie. (În alte țări UE ea există de mulți ani, cea mai veche este din 2011, din Spania; urmează cea din 2016 din Slovacia etc) În alte țări UE, lipsesc astfel de strategii. Exemple de țări care nu au construit astfel de strategii sunt Bulgaria și Ungaria. Majoritatea țărilor UE au definit astfel de planuri în ultimii ani, 2017, 2018 și 2019.

⁹ „Study on the legal framework applicable to racist or xenophobic hate speech and hate crime in the EU Member States” (Studiu privind cadrul juridic aplicabil discursurilor și infracțiunilor rasiste sau xenofobe motivate de ură în statele membre ale UE) (JUST/2011/EVAL/FW/0146/A4).

¹⁰ <https://psychologenie.com/xenophobia-examples>

¹¹ <https://www.digi24.ro/stiri/externe/mapamond/elevii-din-romania-tinte-ale-atacurilor-rasiste-si-xenofobe-in-scolile-din-marea-britanie>. (22 08 2019.) Dintr-un studiu realizat de Universitatea Strathclyde, citat de „The Guardian”, rezultă că 77% dintre elevii vizați au suferit din cauza rasismului, xenofobiei și hărțuirii,

1.1.5. Termeni alternativi pentru xenofobie

Xenofobia ca fenomen, poate fi întâlnit și sub alte nume. Exemple ar putea fi: anti-semitismul, anti-țigănistul, dispreț față de Străini, fobie față de Străini, epurare a străinilor, genocid, holocaust, homofobie, misoginism, șoah, șovinism, ură față de străini etc.

Surse și bibliografie

Baumgartl, B., and Favell, A. (eds) (1995): *New Xenophobia in Europe*, London, Kluwer Law International.

Bernadac, Christian, (1967): *Medicii Blestemați*, versiune în limba română Ilca Marinescu și Virgil Tiberiu Spănu, Editura Politică, 1970.

Consiliul Europei; Comisia europeană împotriva Rasismului și Intoleranței (CERI): *Recomandarea nr. 7 de Politică Generală a CERI privind Legislația Națională referitoare la combaterea Rasismului și Intoleranței*: <https://rm.coe.int/ecri-general-policy-recommendation-no-7-revised-on-national-legislation/16808b5ab6> și alte Recomandări de acest tip ale CERI.

Deardorff-Miller, Sarah, (2018): *Xenophobia toward Refugees and Other Forced Migrants*, World Refugees Council, research Paper No. 5, September, 2018. <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/WRC%20Research%20Paper%20no.5.pdf>

FRA (2020): *Fundamental Rights Report 2020: Equality, non-discrimination and racism* <https://fra.europa.eu/en/publication/2020/fundamental-rights-report-2020>. <https://fra.europa.eu/en/video/2020/fra-director-speaks-about-holocaust-memorial-day-sinti-and-roma>

FRA (2016): *Fundamental Rights Report 2016* (2016), available at <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/publications>.

ILO, IOM and OHCHR (2001): „*International Migration, Racism, Discrimination and Xenophobia*.” Discussion Paper prepared by the ILO, IOM and OHCHR for the World Conference Against Racism, Racial Discrimination, Xenophobia and Related Intolerance. August. www2.ohchr.org/english/issues/migration/taskforce/docs/wcar.pdf.

Kakissis, Joanna, (2018): „*Hungary Has A Xenophobia Problem*.” Parallels (blog), April 27. www.npr.org/sections/parallels/2018/04/27/602375067/hungary-has-a-xenophobia-problem.

acte care au fost mascate, aparent, de glume. 49% dintre elevi au spus că atacurile au devenit mai frecvente începând cu 2016, după referendumul pentru Brexit.

- Kounalakis, Eleni, (2015). „Hungary's Xenophobic Response” in „The New York Times”, 2015, September 6. www.nytimes.com/2015/09/07/opinion/hungarys-xenophobic-response.html.
- ONU (1965): *Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială din 21.12.1965*, <https://conventia-internationala-privind-eliminarea-tuturor-formelor-de-discriminare-rasiala-din-21121965>.
- UE (2000): *Charter of Fundamental Rights of the European Union*, adopted at December, 7, 2000, at Nice, and published in the *Official Journal of the European Communities* C 364/5, 12.18. 2000, also Available at http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf Retrieved on 2009-04-25
- UE: Consiliul. *Directiva 2000/43/CE a Consiliului din 29 iunie 2000 de punere în aplicare a principiului egalității de tratament între persoane, fără deosebire de rasă sau origine etnică* <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A32000L0043>.
- UE. Comisia Europeană (2018): *Mesaj către membrii grupului ECRI* <http://fra.europa.eu/en/speech/2018/keynote-address-eu-high-level-group-combating-racism-xenophobia-and-other-forms>
- UE. (2016): *Cod de conduită privind combaterea discursurilor ilegale de incitare la ură din mediul online* <https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-code-conduct-countering-illegal-hate-speech-online>.
- UE. *Directiva 2000/43/CE a Consiliului din 29 iunie 2000 de punere în aplicare a principiului egalității de tratament între persoane, fără deosebire de rasă sau origine etnică* *Directiva_Consiliului_2000_43_CE_RO.pdf*
- United Nations., (2016). „*Racism, Xenophobia Increasingly Globally, Experts Tell Third Committee, amid Calls for Laws to Combat Hate Speech, Concerns over Freedom of Expression.*” GA/SHC/4182. Press release, November 1. www.un.org/press/en/2016/gashc4182.doc.htm.

Site-uri

- <http://fra.europa.eu/en/theme/hate-crime>
- <http://fra.europa.eu/en/theme/racism-related-intolerances>.
- <http://www.reseau-terra.eu/rubrique139.html>.
- <http://www.fsf.de>.
- <http://www.unhchr.ch/html/racism>.
- <https://www.un.org/en/events/slaveryremembranceday/civil-society-briefing.shtml>
- <http://comxen.ro>.
- https://europe.ohchr.org/Documents/Publications/CERD_Reader.pdf.
- <https://www.verywellmind.com/xenophobia-fear-of-strangers-2671881>.

1.2. Xenofobie: un concept util în comunicarea publică

Irina Pop

Conceptul de xenofobie – articulat în concepții coerente – este folosit astăzi, în limba română cu multiple sensuri. Trei sensuri – identificate după natura manifestărilor pe care le prioritizează – ne apar dominante: 1. Politic; 2. Juridic; și 3. Cultural (inclusiv, cele ce apar în mediul religios și mediatic).

Pentru comunicarea publică, este important să putem decela un sens care să cuprindă concomitent elemente relevante în toate cele trei arii. Doar așa publicul poate fi pregătit să recunoască și să se opună politicilor xenofobe, comportamentelor xenofobe; și devierilor culturale care ostilizează oamenii și otrăvesc relațiile dintre ei.

1.2.1. Xenofobia cu sensul folosit în politică pentru mobilizări

Xenofobia în politică este șirul de acte politice ale unui grup/unor agenți politici, acte care constau în teorii lansate public, ideologii, proiecte, programe și/sau măsuri și/ sau în discursuri de ură. Ele:

- sunt îndreptate împotriva celor catalogați drept Străini;
- au ca scop să mobilizeze votanții de partea lor,

auto-prezențați ca apărătorii autentici ai Noștri, ai Patriei etc. ca unici luptători împotriva dușmanilor.

Efectele imediate ale actelor agenților politici cinici, pe lângă numitele mobilizări, sunt o atmosferă publică de neîncredere, distanțare, frică, ură și violență mutuală între oameni. În această atmosferă, violența, inițial, sporadică și spontană față de grupul țintă al urii, ajunge violență frecventă, programatică și sistematică și de neoprit în timp de război. Efectele pe termen lung sunt demobilizările în fața pericolelor reale, ca în povestea cu *Petrică și lupul*. Alarma falsă o dată, falsă de două ori, falsă de trei ori ... nu mai este luată în seamă atunci când pericolul este real.

De regulă, astfel de acte sunt înrădăcinate în interesele unei minorități de a anihila un grup de oameni, grupul țintă al xenofobiei. Ideologiile și comunicarea spre mase transmit frica față de posibile și